

مزایای مهارت آموزی سربازان چیست؟

دوره خدمت وظیفه و فرصت ورود به بازار کار رقابتی

احسان احمدی

روزنانه نگار

گزارش

توسعه آموزش‌های مهارتی و گسترش آن در قالب سیاست‌های حوزه کارآفرینی، اشتغال و تولیددر دهه‌های اخیر یکی از اساسی‌ترین پایه‌های حوزه آموزش، اقتصاد و تولید در کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه بوده است. نوجوانان و جوانان، شاغلان و کارجویان و گروه‌های مختلف مردمی هدف مهارت‌آموزی در جوامع محسوب می‌شوند. به این واسطه نیروهای جوان در دوره سربازی نیز در این دسته‌بندی قرار می‌گیرند.

ضرورت کسب مهارت‌های فنی توسط نیروی جوان در مدارس، دانشگاه‌ها و در مدت سربازی زمانی مشخص می‌شود که پس از دانش‌آموختگی یا گذراندن دوره خدمت، این افراد باید وارد بازار کار شوند که با اتکا به مهارت‌های تخصصی، یافتن شغل پایدار برای این گروه از افراد جامعه راحت‌تر است.

نگاهی به سیاست‌های مؤثر حوزه مهارت‌آموزی در کشورهای توسعه‌یافته در دهه‌های اخیر و شکل‌گیری انقلاب مهارتی در این کشورها هم‌گام با رشد و توسعه متوازن، نشان‌دهنده تأثیرپذیری بخش‌های اشتغال، بهره‌وری تولید، توسعه، رشد تولید ناخالص ملی و گسترش آموزش و خوداتکایی جوانان از سیاست‌های مهارت‌آموزی است. به‌طور طبیعی گروه سنی جوان باید در رأس هدف‌گذاری برنامه‌های مهارتی باشند. خروجی این راهبرد را باید در تربیت نیروی کار ماهر برای ورود به بازار کار با تکیه بر جمعیت جوان دانشگاهی و سربازان دانست. برنامه‌ریزی آموزش سربازان در دوره خدمت ضرورت، علاوه بر اثرگذاری کلی در رونق تولید، شرایطی را فراهم می‌کند تا این افراد با کسب مهارت‌های کاربردی، پس از دوران سربازی در مقایسه با گروه‌های بدون مهارت، فرصت بهتری برای اشتغال در اختیار داشته باشند. این مهم یکی از اصلی‌ترین ویژگی‌های متمایزکننده سربازان ماهر از دیگر گروه‌های جوان است.

مراکز جوار پادگان

یکی از راهکارهایی که می‌تواند بستر ارائه آموزش‌های فنی را به نیروی کار جوان در دوره خدمت ضرورت فراهم کند و در قالب تعامل سازمان آموزش فنی‌وحرفه‌ای و نهادهای نظامی

مراکز آموزش عالی دانشگاهی و کارگاه‌های صنعتی و تولیدی، هرکدام به‌صورت مجزا، تکمیل‌کننده بخشی از فرایندهای علم‌آموزی، تولید و کسب‌وکار محسوب می‌شوند. مراکز دانشگاهی با تولید علم و توسعه دانش روز در حوزه‌های مختلف، سهمی از تربیت نیروی کار آینده را با ارائه دانش روز برعهده دارند و صنایع به‌عنوان مهم‌ترین پایگاه‌های تولیدی، اساس فعالیت‌های مبتنی بر مهارت‌های فنی را شکل می‌دهند.

با این حال در کنار دانش و تجربه، نقش اصلی را سازمان آموزش فنی‌وحرفه‌ای در قالب متولی مهارت‌آموزی ایفا می‌کند. با وجود نقش آفرینی هرکدام از این بخش‌ها در ایجاد، رشد و توسعه تولید و تربیت نیروی کار برای استمرار حضور افراد در حوزه کسب‌وکار، نکته در این است که برقراری و توسعه ارتباط تعریف شده بین نهاد دانشگاه و مراکز تولیدی صنعتی تا چه اندازه در رشد شاخص‌های مهارتی، تربیت نیروی کار و فعالیت بخش تولید مؤثر است.

در این بین باید تعداد بیش از سه میلیون نفری دانشجویان در حال تحصیل کشور در رشته‌های مختلف را فرصتی مناسب برای تربیت نیروی کار دارای دانش و مهارت به‌روز برای حضور در بازار کار به شمار آورد. البته این مهم در کنار فرصت‌های آموزش مهارت و حضور افراد در فضای واقعی اشتغال کارگاهی ممکن می‌شود. فضایی که در چارچوب مهارت‌آموزی حین کار، خروجی لازم را خواهد داشت.

حضور و اشتغال بیش از ۱۴ میلیون نفر به‌صورت مستقیم در فضای کارگاه‌های صنعتی و صنفی و اشتغال بیش از ۲۶ میلیون نفر در حوزه‌های سه‌گانه صنعت، کشاورزی و خدمات، در صورت ترکیب مهارت کسب‌شده در حین کار با دانش روز فعالیت مذکور و تجربه کار در کارگاه، امکان رشد مهارت و ماندگاری در

و انتظامی فعالیت اثربخش داشته باشد، تأسیس «مراکز جوار پادگان» است.

بر اساس اعلام سازمان آموزش فنی‌وحرفه‌ای، مراکز جوار پادگان به‌عنوان بسترهای مهارت‌آموزی به نیروی جوان سرباز، نقشی تعیین‌کننده در تربیت نیروی کار ماهر ایفا می‌کنند. این مراکز به‌طور ویژه امکان مهارت‌آموزی تخصص‌های مختلف را به سربازان می‌دهند و خروجی قابل قبولی در تربیت نیروی کار ماهر و جوان دارند. آخرین داده‌ها نشان می‌دهد که بیش از هفت هزار کارگاه در سطح پادگان‌ها و مراکز آموزش نظامی کشور وجود دارد که از طریق آن‌ها می‌توان، آموزش‌های مهارتی لازم را به سربازان ارائه داد. در واقع می‌توان از این امکانات به‌عنوان بستر مهارت‌آموزی به جمعیت جوان و کارجو بهره‌مند شد.

سربازان؛ فراگیران مهارت

برنامه‌ریزی در حوزه آموزش نیروی جوانی که دوره خدمت سربازی را می‌گذراند علاوه بر تربیت نیروی کار ماهر برای ورود به بازار کار، در رونق تولید نیز اثرگذار خواهد بود. این فرایند همچنین شرایطی را فراهم می‌کند تا این بخش از نیروی جوان با کسب مهارت‌های کاربردی، پس از دوران خدمت سربازی بتوانند در بازار کار رقابتی اشتغال، موفق‌تر از دیگران عمل کنند.

بر اساس آمارهای موجود، بالغ بر ۲۰ میلیون نفر از جمعیت جوان در بیش از چهار دهه اخیر دوران خدمت سربازی

را پشت سرگذاشته‌اند. برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در ارائه و توسعه آموزش مهارتی مستمر به این جمعیت عظیم در طول این سال‌ها حتماً منجر به تربیت بخش بزرگی از نیروی کار مورد نیاز حوزه کسب‌وکار می‌شد. با استناد به این فرصت‌های بزرگ آموزشی و این جمعیت بزرگ آموزش‌پذیر، دوره سربازی را باید فرصتی طلایی و سربازان را افراد آماده فراگیری مهارت محسوب کرد.

مهدی عظیمی، معاون وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی و رئیس سازمان آموزش فنی‌وحرفه‌ای پیش‌تر در ارتباط با اهمیت آموزش مهارت به سربازان گفت: «در دنیای امروز باید این مهارت‌ها را برای جوانان به‌روزرسانی کنیم. دوران سربازی فرصت بسیار خوبی است برای اینکه بتوانیم در جامعه هدف سرمایه‌گذاری کنیم و آموزش‌های مهارتی را برای سربازان داشته باشیم.»

او با بیان اینکه موضوع فرهنگ‌سازی بسیار مهم است و برای این کار باید از ظرفیت‌های متفاوتی استفاده کرد، توضیح داد: «در چندسال اخیر، دغدغه ارائه آموزش‌های مهارتی به سربازان وظیفه با هدف ایجاد اشتغال، به تشکیل قرارگاه مهارت‌آموزی کارکنان وظیفه منجر شده است.» رئیس سازمان آموزش فنی‌وحرفه‌ای معتقد است از طریق تعامل راهبردی و پیوند عمیق سازمان و قرارگاه مرکزی مهارت‌آموزی کارکنان وظیفه نیروهای مسلح، شرایط برای ارائه آموزش‌های مهارتی به سربازان وظیفه، دوره به دوره بهتر و مؤثرتر می‌شود.

مهارت آموزی مکمل آموزش دانشگاهی

۳۰ ساله تشکیل می‌دهند. ادامه روند توسعه مراکز آموزش در محیط واقعی کار موجب افزایش رشد بعضی شاخص‌های بازار کار نظیر تعادل در عرضه و تقاضای نیروی انسانی خواهد شد. با توجه به اقبال ۹۰ درصد واحدهای تولیدی در پذیرش این نوع آموزش، رشد اشتغال‌زایی مولد در کنار توسعه اقتصاد مولد نیز محقق می‌شود.

کارشناسان حوزه کار معتقدند، برای ارتقای مهارت‌آموزی حین کار، ارائه مشوق‌های لازم به کارفرمایان و مهارت‌آموزان لازم است. معافیت مالیاتی کارفرمایان در حین آموزش و پرداخت تمام یا بخشی از حق بیمه تأمین اجتماعی نیروی کار در حال آموزش مهارت، از این دسته مشوق هاست.

ابزار اتصال دانش، صنعت و مهارت

ماندگاری در فضای کسب‌وکار برای جمعیت بیش از ۲ میلیون و ۴۰۰ هزار جوینده کار و جامعه حدود ۶۴ میلیون نفری افراد در سن کار ۱۵ ساله و بالاتر را باید به سیاست‌گذاری و هدف‌گذاری جهت اتصال حوزه‌های دانشی و صنعتی و الزام مهارت‌آموزی مرتبط دانست. با تأکید بر اینکه نیروی انسانی ابزار اساسی و تأثیرگذار در حوزه فعالیت‌های تولیدی و اقتصادی و در راستای رشد بهره‌وری تولید محسوب می‌شود، افزایش حضور مؤثر جمعیت فعال و شاغل در رشد شاخص‌های حوزه کسب‌وکار و تولید به شرط بسترسازی جهت ایجاد پیوند ارتباطی بین دانشگاه، فضای کسب‌وکار و شاخص مهارت محقق می‌شود.

سهم ۴۵ درصدی دانش‌آموختگان دانشگاهی از بین مهارت‌آموزان مراکز فنی‌وحرفه‌ای و توجه به سهم ۳۸ درصدی فارغ‌التحصیلان دانشگاهی از مجموع افراد بیکار کشور را باید نشانه ارتباط نامتوازن دانشگاه، بازارکار و مهارت دانست. طبعیاً با تحقق هدف‌گذاری مشخص در راستای تعریف و برقراری ارتباط اثربخش بین فضای آموزش عالی، مهارت و بخش تولید، کاهش

اشتغال

قرارگاه مهارت آموزی قرارگاه مهارت‌آموزی سربازان در ستاد کل نیروهای مسلح از سال ۱۳۹۶ شکل گرفت. پیگیری توسعه‌ای کمی‌وکیفی مهارت‌آموزی سربازان، با نهادهای مختلف در حوزه کارکردی این قرارگاه مورد توجه قرار گرفت. بر اساس آمارهای موجود، از زمان آغاز به کار این قرارگاه تا پایان سال ۱۴۰۲ حدود یک میلیون و ۵۰۰ هزار نفر از سربازان تحت آموزش‌های مهارتی قرار گرفتند. در این مدت سربازان از آموزش‌های مهارتی شامل پنج مهارت عمومی و یک مهارت تخصصی بهره‌مند شدند و از مجموع سربازان اشاره شده حدود ۷۰۰ هزار نفر آموزش دوره‌های مهارت تخصصی را گذراندند.

در حال حاضر آموزش‌هایی نظیر سبک زندگی، سواد رسانه‌ای، سواد مالی و حقوقی و امداد و نجات از جمله مهارت‌های عمومی این قرارگاه است. این آموزش‌ها به فراخور نیاز و صلاحدید قابلیت تغییر دارد. آموزش‌های تخصصی این حوزه نیز موارد اعلامی قرارگاه و بین ۵۰۰ تا ۶۰۰ رشته و مهارت تخصصی را شامل می‌شود.

یک فرصت دوساله

دوره سربازی و بسترهای آماده ارائه دوره‌های مهارت فنی و تخصصی به سربازان، خلق مزایای پرشماری در حین خدمت را برای آنان رقم می‌زند. این مزایا در واقع مشوق‌های تأثیرگذاری برای تمایل این گروه جوان به کسب مهارت محسوب می‌شوند. استفاده از یک ماه کسر خدمت، یک ماه مرخصی تشویقی، انتخاب استان محل خدمت، انتخاب سازمان محل خدمت، تعویق اعزام تا شش ماه، اعطای درجه تشویقی بالاتر، به‌کارگیری سرباز ماهر برابر نیاز و اولویت استخدام در نیروهای مسلح و اعطای وام به سربازان ماهر در دوره‌های مختلف از مزایای انگیزشی برای گذراندن دوره‌های مهارت به‌شمار می‌رود.

در کنار این موارد، ایجاد تفاوت مثبت مهارتی و تخصصی با دیگر کارجویان، شکل‌گیری و ارتقای توانمندی درآمدزایی، فرصت یافتن اشتغال پایدار، کاهش فاصله اتصام دوره سربازی و اشتغال بخشی از مزایای مهارت‌آموزی برای سربازان است.

همچنین تأمین نیروی کار ماهر، ارتقای بهره‌وری نیروی کار و تولید، حل چالش تخصصی و آموزش در حین کار و بسیاری موارد مرتبط دیگر نیز نقش آموزش مهارت سربازان را برای حوزه کسب‌وکار کارفرمایان روشن می‌کند.

سهم بیکاران و کارجویان از بین دانش‌آموختگان و در نتیجه حضور بیشتر آنان در فضای کار و رشد بهره‌وری تولید اتفاق می‌افتد.

مهارت، برگ برنده اشتغال فارغ‌التحصیلان ناصر چمنی، کارشناس حوزه بازار کار در گفت‌وگو با «آتی‌نو» در ارتباط با الزام جذب نیروی کار دانش‌آموخته در بازار کار و تأثیرپذیری بهره‌وری کار از این حضور گفت: «دارندگان تحصیلات دانشگاهی بدون مهارت نسبت به دانش‌آموختگان ماهر، از میزان احتمال اشتغال کمتری برخوردارند. در واقع موضوع مهارت را باید وجه تمایز و برگ برنده اشتغال دانش‌آموختگان در بازار کار رقابتی محسوب کرد.»

این فعال حوزه بازار کار در ادامه با اشاره به آمار بالای بیکاران در میان دانش‌آموختگان دانشگاهی بیان کرد: «به‌طور طبیعی حرکت در مسیر مدرک‌گرایی و صرف سال‌های طولانی در دانشگاه‌ها بدون تسلط به مهارت‌های مرتبط با رشته دانشگاهی و بی‌توجهی به کارایی و کارآمدی مشترک دانشگاه، صنعت و مهارت، بیکاری دانش‌آموختگان و کاهش بهره‌وری تولید را به دنبال خواهد داشت.»

چمنی با بیان اینکه یافتن شغل‌های پشت میزنشینی برای همه دانش‌آموختگان ممکن نیست، توضیح داد: «تحصیلات دانشگاهی بدون تجربه عملی حضور در فضای کار، خروجی لازم جهت رشد شاخص‌های حوزه تولید و نیروی کار را در اختیار نیروی انسانی، کارفرما و بازار کار قرار نمی‌دهد.»

این کارشناس حوزه کار در ادامه، تصمیم‌سازی‌های نامتناسب با ظرفیت ترکیبی دانش، مهارت و تجربه را در سال‌های متمادی موجب از دست رفتن فرصت و امکان اشتغال برشمرد و گفت: «خروجی هم‌زمان تحصیلات دانشگاهی، صنعت و مهارت زمینه‌ساز اشتغال است. استمرار آموزش مهارت‌آموزی در حین کار را باید بستر پایداری اشتغال و ارتقای بهره‌وری دانست.»

atiyeno.ir

یادداشت

مهارت

رمز بازگشت زندانیان به زندگی

مرتضی برکانی

کارشناس حوزه اشتغال

کسب و ارتقای مهارت‌های فنی و تخصصی برای همه گروه‌های اجتماعی اعم از شاغلان و کارجویان، دانشجویان، دانش‌آموزان، فعالان حوزه‌های مختلف و سربازان و در مجموع افراد حاضر برای ورود به بازار کار راهگشاست. در این بین جمعیت زندانیان مددجوی کشور، به‌ویژه افراد بدون مهارت برای بازگشت به زندگی پس از آزادی و ورود به بازار کار، امکان استفاده از ابزار مهارت را دارند.

تجربه نشان داده که مهارت، راهکاری اساسی برای مقابله با موضوع بیکاری است اما کارکردهای مهم کسب مهارت‌های فنی‌وحرفه‌ای به ایجاد شرایط ویژه اختصاصی برای افراد یافتن شغل و گریز از وضعیت بیکاری محدود نمی‌شود.

در واقع آموزش‌های مهارتی برای بسیاری از اقشار جامعه حتی دانش‌آموختگان دانشگاهی، راه‌گریزی از شرایط نامناسب بازار اشتغال در برهه‌های خاص و یافتن شغل متناسب با مهارت، کسب درآمد و تأمین معیشت به‌شمار می‌رود. همچنین کارکرد مهارت در اغلب اوقات راهکار مؤثر مسائل و چالش‌های اجتماعی واقتصادی است. در سال‌های اخیر یکی از کارکردهای مهارت‌آموزی در بین مددجویان زندانی دیده‌شده که طی فرایندی با دریافت آموزش‌های مهارتی، سازوکار پذیرش مجدد این افراد در جامعه را به دنبال داشته است.

دور از واقعیت نیست اگر نتوانی در تأمین معیشت و بیکاری را یکی از علل اصلی و ریشه‌ای شکل‌گیری آسیب‌های اجتماعی و ورود برخی افراد به حوزه‌های مرتبط با جرم و نهایتاً ورود به زندان برای گذراندن دوره‌های محکومیت بدانیم. مهارت‌آموزی پیش از ارتکاب جرم، محکومیت و ورود به زندان حتماً زمینه اشتغال و درآمدزایی مناسب برای مددجویان زندان را فراهم می‌کرد.

در کنار مسائل مطرح‌شده، اصلی‌ترین چالش زندانیان به‌پس از آزادی و بازگشت به اجتماع برمی‌گردد. این درست زمانی است که به دلیل داشتن سوءپیشینه و نداشتن مهارت‌های فنی و تخصصی، عدم یافتن شغل مناسب و تأمین معیشت خانوار در کنار عدم اعتماد جامعه، چالش‌هایی برای این‌گروه ایجاد می‌کند. در این‌صورت همچنان آسیب‌های اجتماعی، ناتوانی اقتصادی و نبود بسترهای لازم برای بازگشت به جامعه برای آزادشدگان از زندان متصور است.

در این شرایط، سازمان آموزش فنی‌وحرفه‌ای در جایگاه متولی حوزه مهارت در تعامل با سازمان زندان‌های کشور، با بهره‌مندی از تجربیات حوزه آموزش مهارت در رشته‌های مختلف کاربردی برای بازار کسب‌وکار و با استفاده از امکانات ابزاری تخصصی زندان‌ها، ارائه آموزش‌های مهارتی را به‌عنوان پیش‌توانم زندانیان در زمان آزادی در دستور کار دارد. بر اساس اعلام سازمان آموزش فنی‌وحرفه‌ای همه ساله تعداد بالایی از مددجویان زندان‌ها با همکاری این سازمان، از طریق حضور در دوره‌های مهارت‌فنی و تخصصی توانمندشده و آماده ورود به بازار کار پس از آزادی می‌شوند.

فراهم کردن بستر مناسب جهت بهبود سلامت جسم و روان مددجویان، کلیدی‌ترین راهکار بازگشت به جامعه و فضای کسب‌وکار پس از گذراندن دوره محکومیت است. در این زمینه بسترهای مهارتی، کارکرد مؤثری دارند. کارشناسان معتقدند مهارت‌های کسب‌شده در دوره محکومیت، امکان تکرار رفتارهای مجرمانه را در بین این‌گروه اجتماعی کاهش می‌دهد. آمارهای حوزه بازار کار حاکی از جذب ۸۰ درصد افراد دارای مهارت در بازار کار است. با ملاک قرار دادن این آمار، اهمیت کسب مهارت برای زندانیان در راستای ورود دوباره آنان به جمع خانواده و جامعه روشن می‌شود.

آخرین داده‌های حوزه مهارت‌آموزی حاکی از آموزش مهارتی ۵ میلیون و ۲۰۰ هزار نفر در سه سال اخیر است. با اختصاص درصدی از این آموزش‌ها، زمینه تأثیرگذاری مهارت بر جمعیت مددجویان زندانی فراهم می‌شود. در واقع ارائه آموزش‌های مهارتی به زندانیان علاوه بر ارتقا و توسعه مهارت‌آموزی در سطح کشور، تحقق هدف‌گذاری توسعه‌محور مهارتی، توانمندسازی مددجویان زندانی برای ورود به بازار کسب‌وکار و توانایی تأمین معیشت خانوار آنان، کاهش آسیب‌های اجتماعی به دلیل رفتارهای شایسته مددجویان آزاد شده و همچنین تأمین نیاز نیروی کار ماهر برای ورود به بازار کار را به دنبال خواهد داشت.